

Gudbrandsdalstinget

Handlingsplan | Gudbrandsdalen 2030

Bærekraftig utvikling i Gudbrandsdalen

Den smarte, grønne dalen

Avtalen om en bærekraftig dal

Gudbrandsdalen 2030 er et langsiktig samarbeid mellom de 12 kommunene i Gudbrandsdalen. Nå skal vi ta Gudbrandsdalen inn i en bærekraftig framtid, steg for steg.

Avtalen om en bærekraftig dal ble vedtatt under Gudbrandsdalstinget i oktober 2021. Med denne har kommunene forpliktet seg til grønn omstilling i Gudbrandsdalen i tråd med FN's bærekraftsmål.

Anette Musdalslien
Ordfører
Gausdal

Guri Ruste
Fung. ordfører
Dovre

Mariann Skotte
Ordfører
Lesja

Ingunn Trosholmen
Ordfører
Lillehammer

Arne Fossmo
Ordfører
Ringebu

Eldri Siem
Ordfører
Sel

Edel Kvæen
Ordfører
Skjåk

Ole Tivete Muriteigen
Ordfører
Sør-Fron

Bjarne Eiof Holø
Ordfører
Lom

Anne-Marie Olstad
Ordfører
Nord-Fron

Harald Sye Bjørndal
Ordfører
Vågå

Jon Halvor Midtmageli
Ordfører
Øyer

Gudbrandsdalen i dag

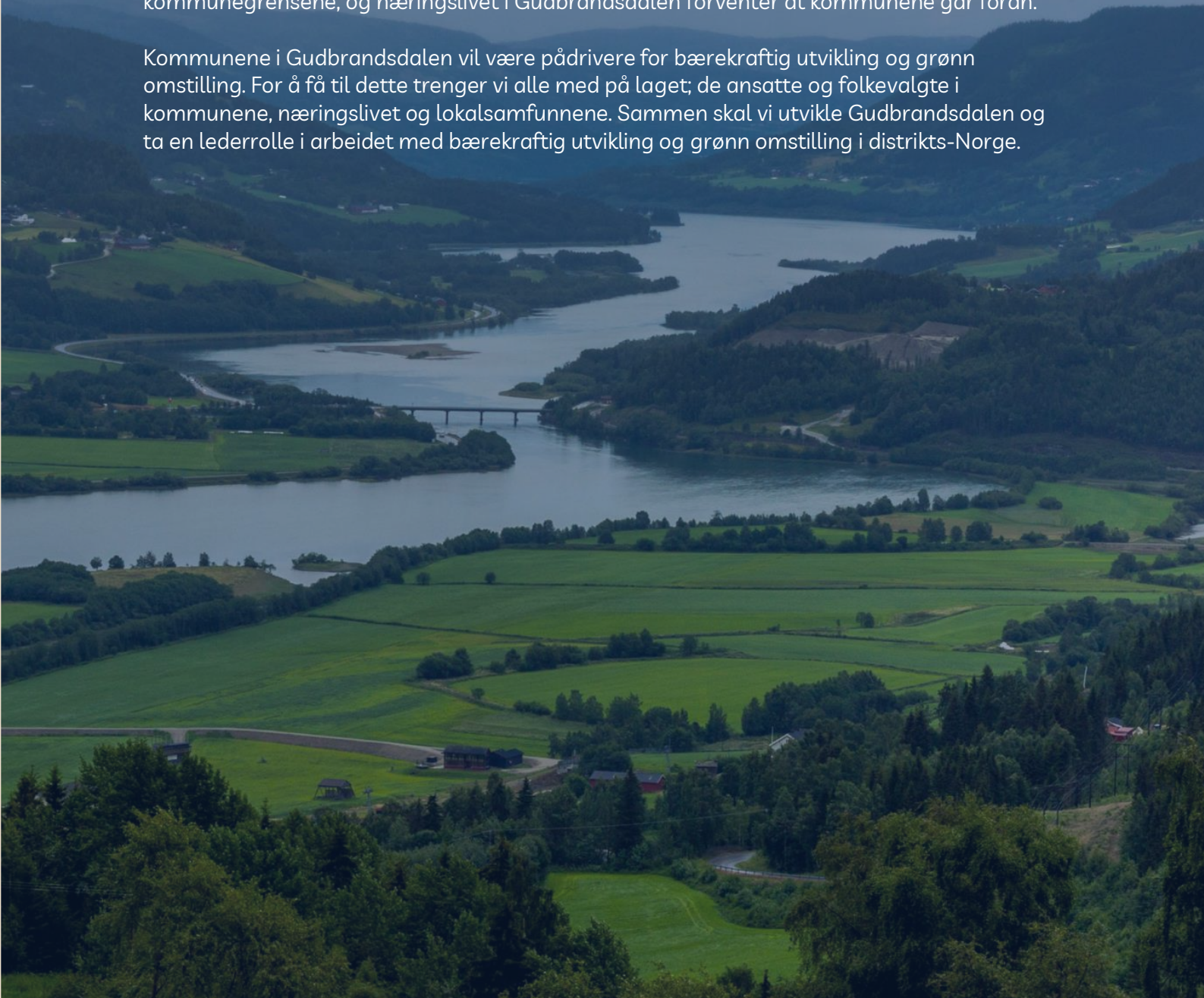
I forprosjektet til Gudbrandsdalen 2030 har vi gjort opp status for arbeidet med bærekraft og grønn omstilling i Gudbrandsdalen. Alle kommunene har bidratt med kunnskap og innsikt som dannet grunnlaget for en analyse av nåsituasjonen. I tillegg til å snakke med ressurspersoner i alle 12 kommunene, fikk vi viktige innspill til **nåsituasjonsanalysen** fra landbruket, reiselivet og resten av næringslivet i Gudbrandsdalen.

På klimaområdet viste analysen at det er store likheter i utslipp av klimagasser i de ulike kommunene. Størsteparten av utslippene kommer, som i resten av Innlandet, fra jordbruk og vegtrafikk.

Analysen viste også at kommunene har en krevende ressursituasjon. Dette fører til at arbeid med bærekraft i en del tilfeller nedprioriteres til fordel for andre og lovpålagte oppgaver.

Kommunene har et tydelig ønske om å gjøre mer, det er stor vilje til samarbeid på tvers av kommunegrensene, og næringslivet i Gudbrandsdalen forventer at kommunene går foran.

Kommunene i Gudbrandsdalen vil være pådrivere for bærekraftig utvikling og grønn omstilling. For å få til dette trenger vi alle med på laget; de ansatte og folkevalgte i kommunene, næringslivet og lokalsamfunnene. Sammen skal vi utvikle Gudbrandsdalen og ta en lederrolle i arbeidet med bærekraftig utvikling og grønn omstilling i distrikts-Norge.

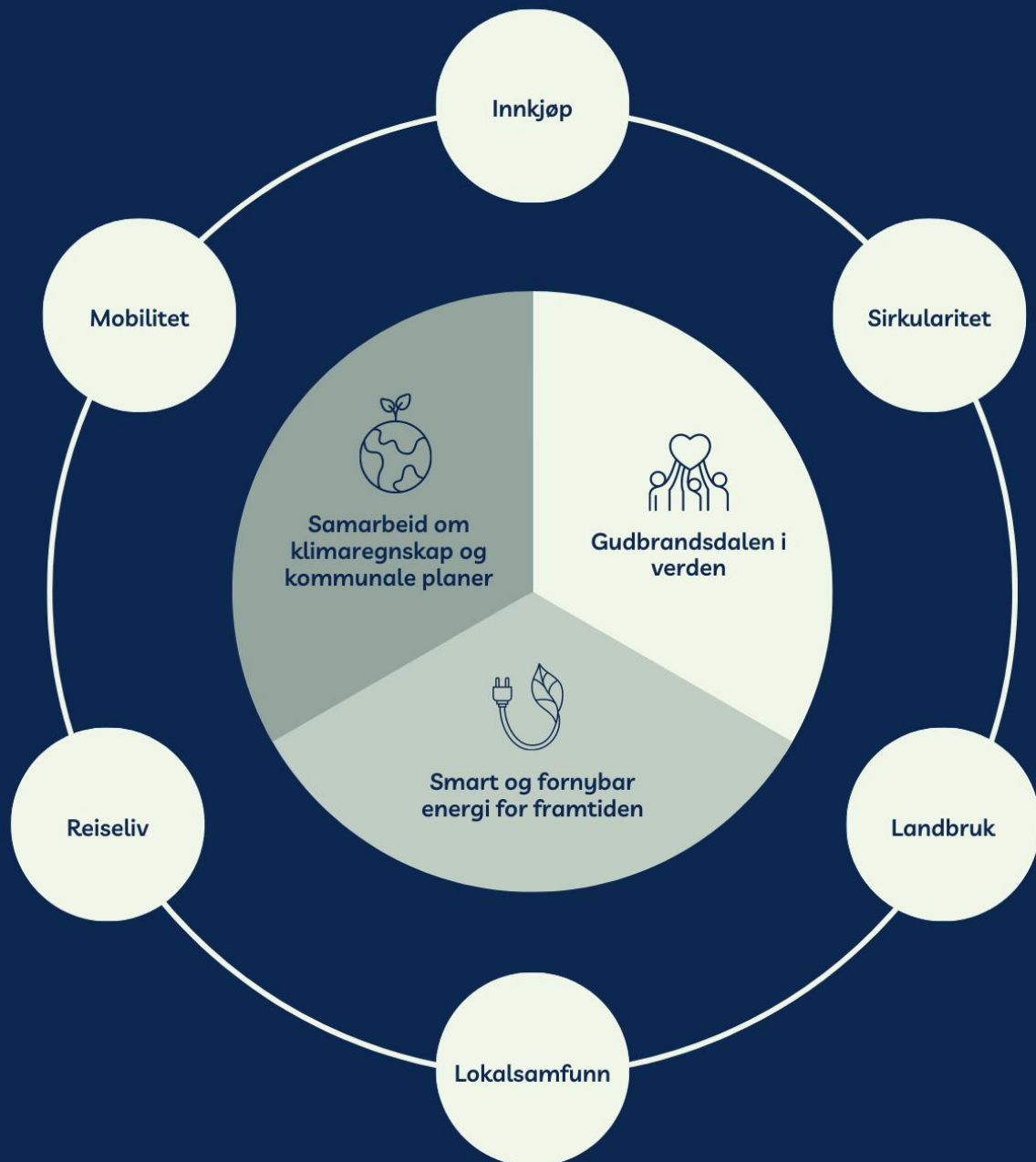
Gudbrandsdalen i morgen

Vi må satse *der det* monner, og vi må gjøre kloke valg undervegs, steg for steg. Det er store likheter mellom kommunene i Gudbrandsdalen, men også lokale forskjeller. Det tar vi med oss videre i arbeidet. Handlingsplanen skal være en rettesnor slik at vi alle kan dra i samme retning, samtidig som vi skal ha frihet til å velge lokale tilpasninger der det er fornuftig. Vi skal ha rom for å velge nye, bærekraftige tiltak etter hvert som vi får mer kunnskap om hva som gir resultater.

Felles for alle involverte er vårt verdivalg om å bidra i vår tids største utfordring – klimakrisen. Vi *vil* handle, og vi skal handle *nå*.

I avtalen om en bærekraftig dal påpeker kommunene i Gudbrandsdalen at bærekraft er mer enn klima. De demografiske pilene peker feil veg for mange av kommunene i Gudbrandsdalen. Det er ingen snarveier eller lettvinde løsninger for å snu denne trenden. Det er ikke mulig å gjøre alt samtidig. Vi må prioritere. Derfor denne felles handlingsplanen for bærekraftig utvikling og grønn omstilling i Gudbrandsdalen. Gudbrandsdalen skal være «den smarte, grønne dalen».

Hva skal vi gjøre?

Gudbrandsdalen 2023–2030

Sektorovergripende tiltak

Samarbeid om klimaregnskap og kommunale planer	Gudbrandsdalen i verden	Smart og fornybar energi for fremtiden
--	-------------------------	--

Satsing	Tiltak
Smart, grønn og fleksibel mobilitet	1.1 Grøn mobilitetsplan 1.2 Samordning av en bærekraftig samferdselspolitikk for Gudbrandsdalen
Ansvarlige innkjøp	2.1 Regional strategi for grønne anskaffelser 2.2 Felles veileder for innkjøp – «Gudbrandsdalskravet»
Sirkulære Gudbrandsdalen	3.1 Mulighetsstudie for sirkulære Gudbrandsdalen 3.2 Sirkulærøkonomisk handlingsplan fram mot 2030 3.3 Nasjonal pilot for smart og avansert avfallshåndtering i Bygde-Norge
Bærekraftig reiseliv	4.1 Støtte opp om masterplanen for reiselivet
Klimasmart landbruk	5.1 Landbruksplan for Gudbrandsdalen 5.2 Samordning av regional landbrukspolitikk
Gode liv og lokalsamfunn	6.1 Bærekraftig steds-, sentrums- og møteplassutvikling 6.2 Fleksibel og desentralisert utdanning – «Lærlingløpet» 6.3 Kartlegging av utenforskap i Gudbrandsdalen 6.4 Ungdommenes dal 6.5 Klimadugnad 6.6 Den digitale innbygger

Slik lykkes vi

Bærekraftig utvikling i Gudbrandsdalen

Premisser

Klima og miljømessig
bærekraft

Sosial bærekraft

Økonomisk bærekraft

Retning

Visjon

Den smarte, grønne dalen

Mål

Gudbrandsdalen skal være et lavutslippssamfunn med attraktive lokalsamfunn, et sterkt næringsliv og framtidsrettede kommunale tjenester.

Suksesskriterier

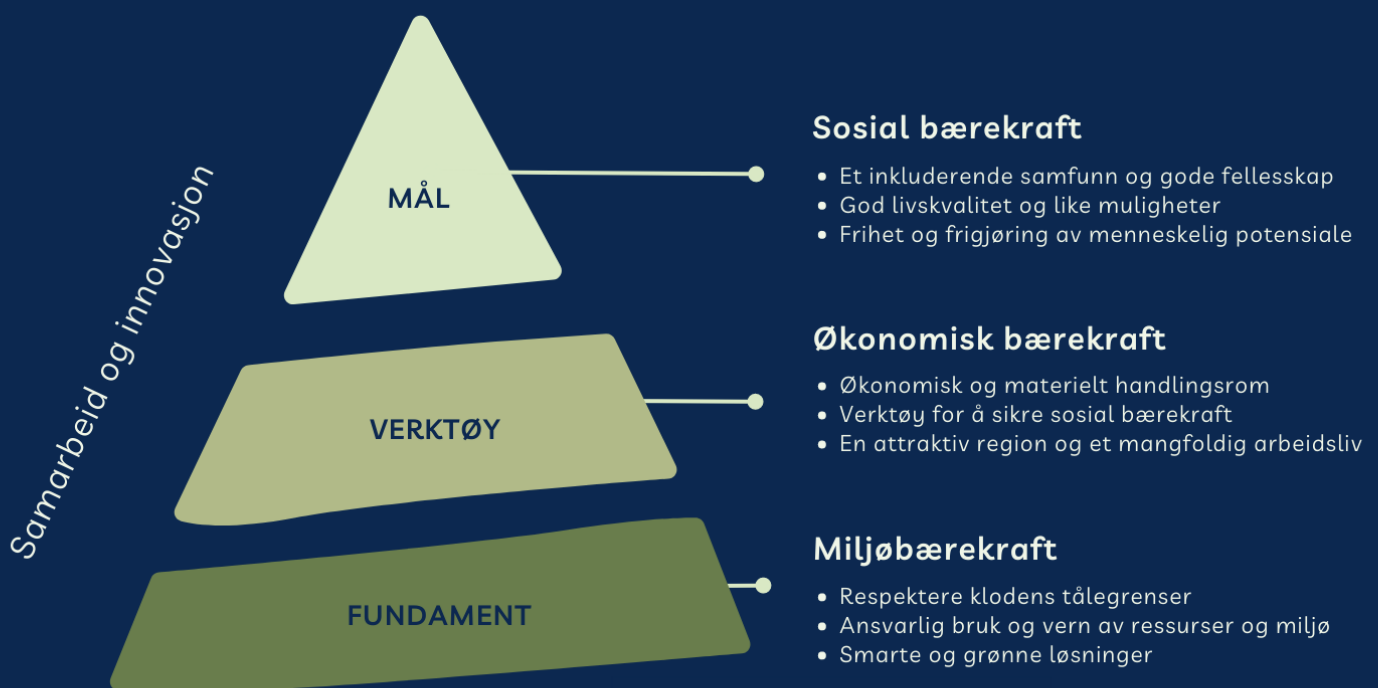
Handlekraft

Samskaping og
medvirkning

Satse der det monner

Bærekraft i praksis

Modellen er et eksempel på hvordan de tre bærekraftsdimensjonene kan fungere, med samarbeid og innovasjon som premisser.

Kilde: Skien kommune

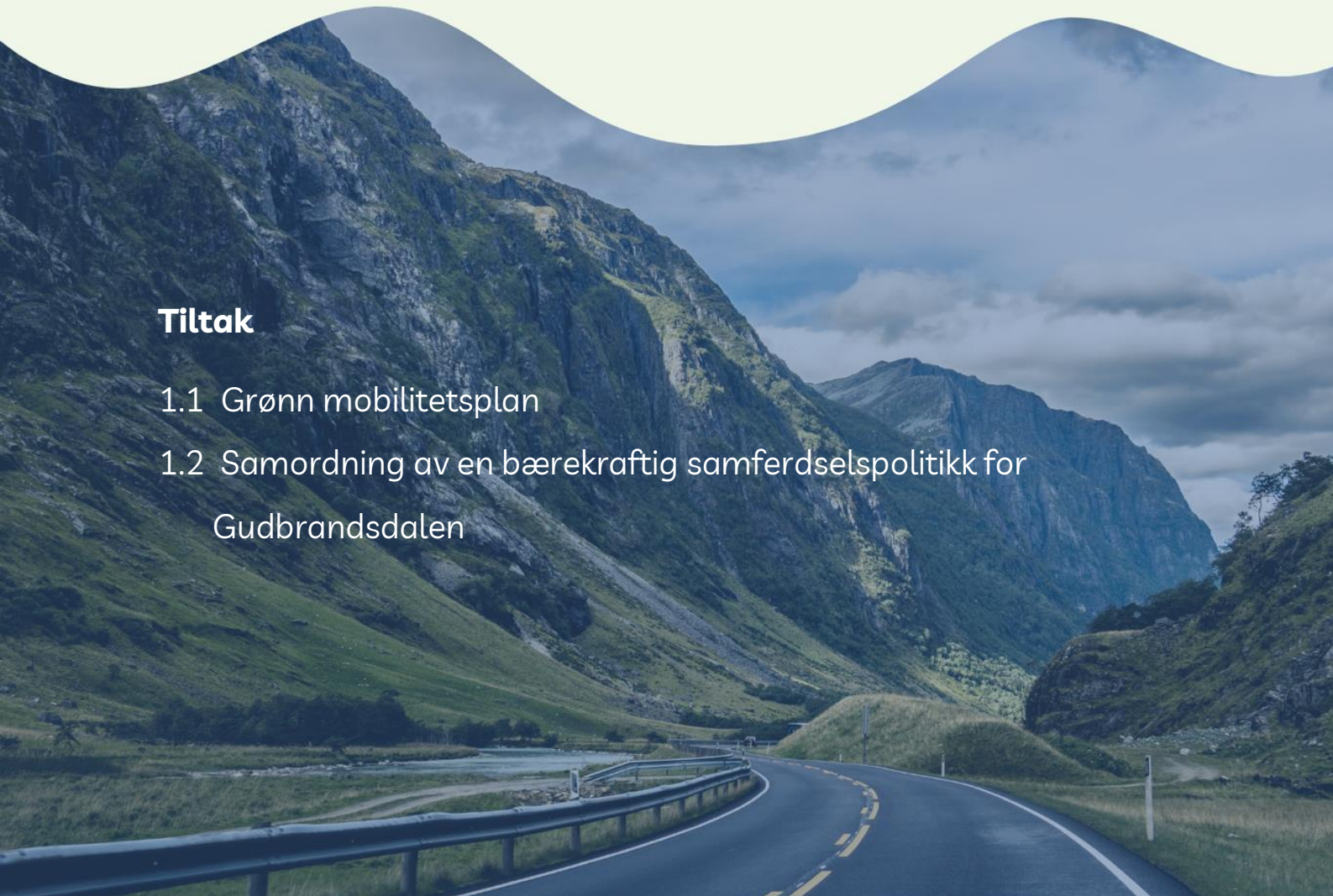
Satsingsområde

Smart, grønn og fleksibel mobilitet

God infrastruktur for veg og bane er en forutsetning for mobilitet. Spredt bosetting og lange avstander gjør at folk i Gudbrandsdalen i dag er avhengige av bilen. I 2030 skal alle i Gudbrandsdalen kunne reise bærekraftig, trygt og effektivt – også uten egen bil.

Tiltak

- 1.1 Grønn mobilitetsplan
- 1.2 Samordning av en bærekraftig samferdselspolitikk for Gudbrandsdalen

Satsingsområde

Ansvarlige innkjøp – grønne og innovative offentlige anskaffelser

Kommunene i Gudbrandsdalen kjøper varer og tjenester for ca. 1 milliarder kroner i året. Kommunene skal bruke sin innkjøpsmakt til å redusere klimagassutslipp, skape grønne arbeidsplasser og styrke det lokale næringslivet.

Kommunene skal nyttiggjøre handlingsrommet i regelverket for offentlige anskaffelser til å handle fra små og mellomstore lokale bedrifter i så stor grad som mulig.

Tiltak

- 2.1 Regional strategi for grønne anskaffelser
- 2.2 Felles veileder for innkjøp – «Gudbrandsdalskravet»

Satsingsområde

Sirkulære Gudbrandsdalen – avfall som ressurs

Klimagassutslippene fra avfallshåndtering skal reduseres, og mest mulig avfall skal bli ressurser i ny produksjon. I 2030 har vi i Gudbrandsdalen etablert en sirkulær økonomi der hele lokalsamfunnet bidrar aktivt. Vi skal skape nye verdier ved at ressurser brukes og gjenbrukes så lenge og så effektivt som mulig og legge til rette for knoppskyting i sirkulære samarbeid.

Tiltak

- 3.1 Mulighetsstudie for sirkulære Gudbrandsdalen
- 3.2 Sirkulærøkonomisk handlingsplan fram mot 2030
- 3.3 Nasjonal pilot for smart og avansert avfallshåndtering i Bygde-Norge

Satsingsområde

Bærekraftig reiseliv

Kommunene skal bygge opp under destinasjons-selskapenes visjon om «ekte inntrykk i den smarte, grønne dalen». Kommunene skal bidra til å utvikle en felles identitet for reiselivet og gjøre Gudbrandsdalen til et utstillingsvindu for bærekraftig reiseliv.

Kommunene i Gudbrandsdalen skal sammen med destinasjonsselskapene styrke regionens omdømme og image nasjonalt og internasjonalt.

Tiltak:

4.1 Støtte opp om Masterplan Gudbrandsdalen 2030

Se også punkt 7.3 Omdømmebygging – «Gudbrandsdalen i verden»

Satsingsområde

Klimasmart landbruk

Jordbruket i Gudbrandsdalen skal ha en bærekraftig og klimanøytral produksjon i 2030 ved blant annet å bruke lokale ressurser, kutte klimagassutslipp og øke opptaket av karbon i jord.

Vi skal framsnakke landbruket i Gudbrandsdalen for å skape framtidstro og bidra til å sikre rekruttering til denne viktige næringa for regionen vår.

Tiltak:

- 5.1 Landbruksplan for Gudbrandsdalen
- 5.2 Samordning av regional landbrukspolitikk

Satsingsområde

Gode liv og lokalsamfunn

Framtidas Gudbrandsdalen skaper vi sammen. I 2030 består Gudbrandsdalen av attraktive byer og lokalsamfunn der det er godt å bo og som er fantastiske å besøke. Sammen skal vi skape et enda mer inkluderende Gudbrandsdalen.

«I møte med barn og unge får dei vaksne perspektiv som dei aldri hadde tenkt over elles. Kvifor er det ikkje da naturleg at barn og unge blir inkludert når dei vaksne utformar planar om korleis ein skal handtere til dømes mobbing, eller andre tema som fyrst og fremst råkar barn og unge?»

– **Vårin Dagsgard-Marstein (18)** fra Lom, da hun holdt innlegg om barn og unges medvirkning i Oslo i januar 2023

Tiltak

- 6.1 Bærekraftig steds-, sentrums- og møteplassutvikling
- 6.2 Fleksibel og desentralisert utdanning – «Lærlingeløpet»
- 6.3 Kartlegging av utenforskap i Gudbrandsdalen
- 6.4 Ungdommenes dal
- 6.5 Klimadugnad
- 6.6 Den digitale innbygger

Sektorovergripende tiltak

7.1 Samarbeid om klimaregnskap og kommunale planer

Samordning og samarbeid om kommunale planer kan være kostnads- og ressursbesparende. Kan kommunene i Gudbrandsdalen legge opp til en harmonisering av når kommunale planer rulleres i de ulike kommunene? Kan kommunene samarbeide om et klimaregnskap som et effektivt verktøy for å identifisere tiltak for utslippsreduksjoner og måle effekten av disse?

7.2 Smart og fornybar energi for framtida

Kommunene bør få utarbeidet et energikart over Gudbrandsdalen som gir en oversikt over energiforsyning og framtidig energibehov. Har vi nok strøm? Hvordan kan vi forsyne hele Gudbrandsdalen med fornybar energi?

7.3 Gudbrandsdalen i verden

Vi skal vise fram Gudbrandsdalen nasjonalt og internasjonalt. Ved å framsnakke hverandre og vise hvor godt det er å leve, bo og arbeide i Gudbrandsdalen, bygger vi et sterkt omdømme og skaper ringvirkninger som attraktivitet, oppmerksomhet, kjennskap og stolthet.

Tiltak

7.1 Samarbeid om klimaregnskap og kommunale planer

7.2 Smart og fornybar energi for framtida

7.3 Gudbrandsdalen i verden

Beskrivelse av tiltak

Handlingsplan

1 Smart, grønn og fleksibel mobilitet

1.1 Grønn mobilitetsplan

Et godt samferdselstilbud har høy bærekraftverdi for Gudbrandsdalen. God samordning mellom tog- og bussforbindelser, slik at distriktsområdene kobles sammen i et effektivt og miljøvennlig transportnettverk er viktig.

Kommunene i Gudbrandsdalen bør sammen med blant andre Innlandstrafikk lage en mobilitetsplan for Gudbrandsdalen for å samordne kollektive og private løsninger og benytte smartteknologi og delingsøkonomi til å redusere utslippene fra vegtrafikken og samtidig gjøre det enklere å la bilen stå.

Som et første steg i arbeidet med en grønn mobilitetsplan, må det gjøres grundige kartlegginger innenfor de områdene som den nye strategien skal omfatte:

- Reiseliv, hyttefolk og arrangementsdeltakere er en stor kundegruppe i Gudbrandsdalen. Hvordan kan vi få til bedre koordinering av transporttilbud, tilrettelegge for bestilling av en sømløs, sammenhengende reise med insentiver for å benytte energieffektive transportmidler?
- Gjennomgående tungtransport
- Optimal ladeinfrastruktur for tunge og lette kjøretøy
- Næringskjøring og pendlertrafikk
- Transportløsninger i den enkelte kommune som inkluderer virkemidler for å redusere transportbehovet og legge til rette for gange og sykkel
- Mulighet for lavutslippssoner på enkelte vegstrekninger og sentrumsområder på sikt

- Kan det gjøres noe med prispolitikk og anbud for å sikre at utslippsnivå reflekteres i billettprisen og at miljøvennlige transportløsninger blir de mest attraktive også prismessig?

Det vil være behov for å knytte mobilitetsstrategien opp imot flere kommunale, fylkeskommunale og nasjonale planer på transportområdet. Her er det naturlig å trekke fram Regional plan for mobilitet (tidligere Oppland fylkeskommune). Planen må også koordineres opp imot regjeringens ladestrategi – særlig når det gjelder ladeinfrastruktur for tunge kjøretøy, siden batterielektrisk tungtransport gjennom Gudbrandsdalen vil føre til store utslippskutt i kommunene våre.

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- Sette i gang det omfattende arbeidet med å lage en grønn mobilitetsplan. Dette vil kreve stor innsats fra kommune. Det blir derfor viktig å samordne arbeidet godt og hente inn impulser og ekspertise fra blant andre reiselivet i Gudbrandsdalen. Det vil sannsynligvis være behov for ekstern finansiering for å realisere arbeidet med mobilitetsplanen.
- Etablere en prosjektgruppe som kan gå i gang med nødvendige kartlegginger, vurdere hvilke områder mobilitetsplanen bør omfatte og undersøke mulighetene for ekstern finansiering.

1.2 Samordning av en bærekraftig samferdselspolitikk for Gudbrandsdalen

Kommunene bør legge opp til samordnet innsats gjennom Gudbrandsdalstinget for å koordinere arbeidet inn mot nasjonale myndigheter for bedre infrastruktur i Gudbrandsdalen. Det er viktig å videreføre samarbeidet i Østlandssamarbeidet, gjennom fylkestinget og ulike veg- og baneforum, men for å sikre en tydelig «Gudbrandsdalsstemme», bør det i tillegg formaliseres et samarbeid om de viktigste samferdselspolitiske sakene for Gudbrandsdalen:

- Krysningsspor/dobbeltspor på Dovrebanen og flere avganger (flere pendlertog innad i Gudbrandsdalen som bidrar til felles bo- og arbeidsmarkedsregion)
- Raumabanen (mer gods fra veg til bane, elektrifisering av strekninger, reiselivssatsing)
- E6 gjennom hele Gudbrandsdalen
- Rv15
- E136

For å samordne samferdselspolitikken i Gudbrandsdalen, blir det avgjørende med god koordinering opp mot eksisterende planer (herunder Regional plan for samferdsel) og allerede etablerte samordnings- og samarbeidsarenaer på samferdselsområdet. Særlig med tanke på viktigheten av Gudbrandsdalen som transportkorridor både nord-sør og vest-øst, må kommunene i Gudbrandsdalen videreføre det eksisterende samarbeidet med andre regioner, ikke minst på Nord-Vestlandet.

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- Evaluere tidligere kampanjearbeid for å komme fram til best mulig organisering av framtidig samordning av påvirkningsarbeidet inn mot nasjonale myndigheter for bedre infrastruktur i Gudbrandsdalen.

2 Ansvarlige innkjøp – grønne og innovative offentlige anskaffelser

2.1 Regional strategi for grønne anskaffelser

Klimagassutslippene i Innlandet skal reduseres med minst 50% innen 2030. Kommunene i Gudbrandsdalen bør gå sammen om en regional strategi for hvordan kommunene kan bidra til å redusere klimagassutslipp og samtidig skape grønne arbeidsplasser og styrke det lokale næringslivet. Noe av det kommunene i fellesskap kan få til gjennom et samarbeid på innkjøpsområdet er:

- Felles «årshjul» for innkjøp
- Bedre markedsdialog
- Treffe de bærekraftskrav som er relevante og hensiktsmessige i Gudbrandsdalen og som kan stimulere lokalt næringsliv
- Framtidsrettet utforming av anbud – herunder i hvilken grad det er mulig å dele opp anskaffelser for å fremme lokale leverandører og mulighet for å benytte samspillsentrepriser

Den regionale anskaffelsesstrategien bør forankres politisk og utvikles i tett samarbeid med næringslivet i regionen. Det er viktig at det legges opp til en inkluderende prosess. I tillegg til den ekspertisen på offentlige innkjøp som kommunene besitter, vil det i arbeidet med den regionale strategien for grønne anskaffelser være naturlig å spille på ressursmiljøer i virkemiddelapparatet, Kommunalt innkjøpsforum for Innlandet og Levereandørutviklingsprogrammet (LUP).

Fylkeskommunen har et mål om fossilfri fylkeskommunal virksomhet innen 2025. For å nå denne ambisiøse målsettingen, legger fylket spesielt vekt på energibruk i egne bygg, utslippsfrie byggeplasser og egne kjøretøy. En regional strategi for grønne anskaffelser i Gudbrandsdalen vil kunne føre til betydelige utslippsreduksjoner fra kommunal virksomhet, samtidig som den vil kunne styrke næringslivet i regionen og bidra til å etablere grønne arbeidsplasser.

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- Samarbeide om å utarbeide en regional strategi for grønne anskaffelser.

2.2 Felles veileder for innkjøp – «Gudbrandsdalskravet»

I forlengelsen av arbeidet med en regional strategi for grønne anskaffelser, bør kommunene i Gudbrandsdalen utarbeide en veileder for bærekraftskrav i forbindelse med offentlige innkjøp. Denne konkrete og lett forståelige veilederen – eller «Gudbrandsdalskravet» - bør, på samme måte som den regionale strategien, utarbeides i tett samarbeid med næringslivet i Gudbrandsdalen.

I arbeidet med å utvikle «Gudbrandsdalskravet» bør det vurderes hvorvidt det er mulig å utstede noen form for sertifisering som leverandør til kommunene i Gudbrandsdalen. Kan det i samarbeid med næringslivet utvikles et poengsystem som kommunene kan benytte for å gjøre det enklere å velge lokale leverandører?

I arbeidet med veilederen bør det etableres arbeidsgrupper for hver av næringene som kommunene kjøper tjenester fra for å sikre at kravene kommunene kommer fram til er relevante og faktisk styrker det lokale næringslivet i konkurranse med andre leverandører.

For at en veileder som «Gudbrandsdalskravet» skal bli en suksess, må kommunene være villige til å betale for prosjekter som vektlegger de ulike bærekraftsdimensjonene. Her kan det blant annet være snakk om å:

- Stille krav til gjenbruk, resirkulering av byggematerialer, utslippsfrie byggeplasser, osv.
- Stille sertifiseringskrav til bedriftene.
- Oppfordre til å nyttiggjøre lærlinger og premiere bedrifter som leverer på dette kravet.

En veileder som «Gudbrandsdalskravet» vil heve innkjøpskompetansen i kommunene, men også kunne bidra til økt rekruttering til lokalt næringsliv og styrket omdømme for regionen.

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- I tett samarbeid med næringslivet i regionene utarbeide en veileder for bærekraftskrav i forbindelse med offentlige innkjøp i Gudbrandsdalen.

3 Sirkulære Gudbrandsdalen – avfall som ressurs

3.1 Mulighetsstudie for sirkulære Gudbrandsdalen

Sirkulær økonomi handler om å endre måten vi produserer, bruker og kaster ting på, slik at vi kan redusere avfall og utnytte ressursene på en mer bærekraftig måte. Dette er viktig fordi vi står overfor store utfordringer knyttet til klimaendringer, ressursknapphet og miljøforurensning. Ved å gå over til en sirkulær økonomi, kan vi redusere avfallsmengder, spare ressurser og begrense utslipp av klimagasser og miljøgifter. Samtidig kan det åpne opp for nye forretningsmuligheter og skape en mer bærekraftig økonomi for fremtiden.

En offentlig-privat sirkulæranalyse eller mulighetsstudie kan for eksempel gjennomføres innenfor verdikjeden til byggenæringen. Det overordnede målet er grønn omstilling gjennom å redusere og flytte avfall oppover i avfallshierarkiet og på den måten skape nye arbeidsplasser.

Kommune bør foreta en kartlegging av ressurser på avveie for hele Gudbrandsdalen eller innenfor et geografisk avgrenset område eller etter næring. Studien skal beskrive materialstrømmene i Gudbrandsdalen. Resultatet er avgjørende for å sikre best mulig ressursutnyttelse, slik at materialer og energi blir gjenvunnet i størst mulig grad og på en lønnsom måte.

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- Arrangere et arbeidsverksted med deltakelse fra viktige næringer i regionen for å danne et så godt bilde som mulig av materialstrømmene i Gudbrandsdalen. Til arbeidsverket vil det være naturlig å hente inspirasjon fra Kongsvinger-regionen for å få ideer til den praktiske gjennomføringen basert på erfaringer med tilsvarende prosjekt der.
- Gjennomføre en mulighetsstudie for sirkulære Gudbrandsdalen.

3.2 Sirkulærøkonomisk handlingsplan fram mot 2030

I et sirkulært samfunn må produktene vare så lenge som mulig, repareres, oppgraderes og i større grad brukes om igjen. Når produktene ikke kan brukes om igjen, kan det ufarlige avfallet materialgjenvinnes og brukes som råvarer i ny produksjon. Slik utnytter vi de samme ressursene flere ganger og minst mulig går tapt.

Omstillingen til en sirkulær økonomi innebærer endringer i design, produksjon, valg av produksjonsmetoder og forbruksmønstre. Hvilke muligheter innebærer dette for Gudbrandsdalen?

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- Samarbeide om å lage en sirkulærøkonomisk handlingsplan fram mot 2030 for å finne ut hvordan vi i Gudbrandsdalen kan etablere en sirkulær økonomi der hele lokalsamfunnet bidrar aktivt. Hvordan kan vi utnytte mulighetene i en mer sirkulær økonomi?

3.3 Nasjonal pilot for smart og avansert avfallshåndtering i Bygde-Norge

Deler av Gudbrandsdalen er preget av lange avstander og spredt bebyggelse, og vi har slik sett andre utfordringer enn mer sentrale deler av landet. Det finnes avanserte systemer for å nøyaktig overvåke avfallshåndtering, varsle beboere om forbruket deres og oppmuntre atferdsendring i form av belønninger. Smarte søppelkasser sorterer og regulerer mengden søppel, og AI-resirkuleringsroboter identifiserer nøyaktig typen materialer under avfallssortering. Sammen reduserer denne nye avfallshåndteringsløsninger miljøpåvirkningene.

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- Etableres et forskningsprosjekt som ser på utfordringene ved miljøeffektiv avfallshåndtering i en region med lange avstander. Hvordan kan ny teknologi benyttes for å redusere miljøpåvirkningene og skape en mer bærekraftig avfallshåndtering i Gudbrandsdalen? Kan Gudbrandsdalen bli en *nasjonal pilot for smart og avansert avfallshåndtering i Bygde-Norge*?

4 Bærekraftig reiseliv

4.1 Støtte opp om masterplanen for reiselivet

«Masterplan Gudbrandsdalen 2030» tegner et drømmebilde for reiselivet i Gudbrandsdalen i 2030. Planen presenterer resultatene fra en omfattende og inkluderende prosess og legger grunnlaget for å utvikle Gudbrandsdalen som et attraktivt og mer bærekraftig reisemål fram mot 2030.

Arbeidet med bærekraftige reisemål, som er et godt etablert samarbeid mellom kommunene og destinasjonsselskapene, handler om å rigge og utvikle reiselivet for framtida. Her jobber kommunene og destinasjonsselskapene sammen for å utvikle attraktive lokalsamfunn, bidra til økt verdiskaping og samtidig redusere klimaavtrykket.

Gjennomføringen av Masterplanen avhenger av en rekke faktorer. Finansiering, kapasitet, ansvarsfordeling og hvordan de tre reiselivsselskapene leder og samkjører arbeidet, påvirker hva som er mulig å gjennomføre, og hvordan det bør gjennomføres. Prosjektene som gjennomføres skal kobles opp mot hovedmålene om økt verdiskaping året rundt, et lavutslippsreiseliv og attraktive lokalsamfunn.

De tre destinasjonsselskapene i Gudbrandsdalen er enige om å inngå prosjektrelatert samarbeid, og har som mål å starte med de tiltakene og prosjektene som er klare for å settes ut i livet. Disse vil bli gjennomført gjennom å søke offentlige prosjektmidler. Selskapene vil benytte inneværende år til å etablere konkrete fellesprosjekt. Et eventuelt bindende samarbeid vil komme senere.

«Masterplan Gudbrandsdalen 2030» har prioritert følgende fem satsingsområder for reiselivet i Gudbrandsdalen:

- Felles opplevelses- og produktutvikling
- Salg, markedsføring og merkevarebygging
- Sømløs lavutslippstransport
- Kompetanseheving og rekruttering
- Felles reiselivspolitik

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- Følge opp masterplanen for reiselivet i Gudbrandsdalen sammen med destinasjonsselskapene, reiselivsaktørene og lokale og regionale myndigheter. Det vil også være behov for godt samarbeid med, og god koordinering opp imot, øvrig næringsliv i regionen.
- I samarbeid med destinasjonsselskapene vise fram reiselivet i Gudbrandsdalen og derigjennom bidra til å styrke regionens omdømme og image nasjonalt og internasjonalt.

5 Klimasmart landbruk

5.1 Landbruksplan for Gudbrandsdalen

Kommunene, med landbrukskontorene i spissen, bør lage en landbruksplan for Gudbrandsdalen.

Det er store likheter i landbrukssektoren på tvers av kommuner og regioner i Gudbrandsdalen. Det vil derfor være nyttig med et tettere samarbeid mellom de ulike landbrukskontorene som kan gi et mer helhetlig blick på denne viktige næringa i dalen. Arbeidet med en felles plan vil kunne skape mer samhold, tilhørighet og stolthet, og samtidig gjøre det lettere og mer naturlig å markedsføre landbruket i hele Gudbrandsdalen.

Landbruksplanen vil kunne etablere lik praksis mellom kommuner og gjøre det enklere å utveksle erfaringer og dele på ressurser. Dette vil være ressursbesparende.

Den felles landbruksplanen må være godt forankret politisk i alle kommunene, og den bør ta utgangspunkt i Statsforvalteren i Innlandet og innlandet fylkeskommunes tiltaksplaner for jordbruket og skogbruket. Landbruksplanen bør også se til den felles landbruksplanen for Lillehammer-regionen og Landbrukets klimaplan, som er et resultat av klimaavtalen inngått mellom landbruksorganisasjonene og regjeringen.

For at landbruksplanen for Gudbrandsdalen skal være relevant for landbruket i alle kommunene, bør det tas sikte på å lage lokalt tilpassede tiltaksplaner.

Noen temaer som kan være aktuelle for landbruksplanen for Gudbrandsdalen:

- Bærekraftig utnyttelse av utmarksressurser
- Nye energikilder
- Digitalisering i landbruket
- Dyrevelferd
- Nye produksjoner
- Redusere klimagassutslipp i jordbruket
- Muligheter for overgang til fossilfri maskinpark i jordbruket og skogbruket
- Muligheter for sirkulære løsninger og utnyttelse av biomasse fra jord- og skogbruket til ny energi

Når det gjelder den praktiske gjennomføringen, vil det være hensiktsmessig å opprette en arbeidsgruppe bestående av representanter fra landbrukskontorene og med deltakelse fra næringa. I tillegg er det ønskelig at Statsforvalteren i Innlandet og Innlandet fylkeskommune bidrar inn i prosjektgruppa, eventuelt som del av en referansegruppe for arbeidet

Det er sannsynlig at arbeidet med å utarbeide en felles landbruksplan for Gudbrandsdalen vil kunne utløse regionale tilretteleggingsmidler i landbruket (RT-midler) og midler til rekruttering og kompetanse (RK-midler)

Arbeidet med landbruksplanen for Gudbrandsdalen vil også kunne gi grunnlag for finansiering av større prosjekter innen utvalgte temaområder.

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- Etablere en prosjektgruppe bestående av representanter fra landbrukskontorene og landbruksnæringa som kan vurdere hvilke områder landbruksplanen skal dekke og hvilket ambisjonsnivå som bør legges til grunn. Det er ønskelig å få med Statsforvalteren i Innlandet og Innlandet fylkeskommune inn i prosjektgruppa, eventuelt som del av en referansegruppe for arbeidet med den felles landbruksplanen.

5.2 Samordning av regional landbrukspolitikk

Det er krevende tider for norsk landbruk, og for landbruket i Gudbrandsdalen står utfordringene i kø.

Bærekraftstankegangen ligger dypt i de fleste bønder. I generasjoner har bonden brukt jorda og naturressursene i et sirkulært kretsløp og forvaltet gården med mål om å gi den fra seg i bedre stand til neste generasjon. Å sørge for mat til egen befolkning er en rett og plikt alle land har. Vi må bruke arealressursene våre best mulig enten gården ligger på flatmarkene på Østlandet, i et bratt vestlandsterrang eller i et nordnorsk landskap. Da får vi også en mer robust matvareberedskap.

Har vi behov for en ny landbrukspolitikk? Hva skal til for at gardbrukere i Gudbrandsdalen skal se seg bryet verdt med å produsere sunn og god mat? Det er forskjell på å drive matproduksjon på en fjellgård i Nord-Gudbrandsdalen og på store, flate områder på det sentrale Østlandet, men har vi en landbrukspolitikk som reflekterer dette?

Landbruket er selve livsnerven i mange av kommunene i Gudbrandsdalen, og et levedyktig landbruk er derfor helt avgjørende for at folk skal kunne leve gode liv her. Kommunene i Gudbrandsdalen må ta vår del av ansvaret med å framsnakke landbruket i Gudbrandsdalen for å skape framtidstro og bidra til å sikre rekruttering til denne viktige næringa for regionen vår.

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- Gå sammen om å samordne og koordinere arbeidet inn mot nasjonale myndigheter for å lage en bedre landbrukspolitikk som sikrer et livskraftig landbruk i Gudbrandsdalen og i resten av landet.

6 Gode liv og lokalsamfunn

6.1 Bærekraftig steds-, sentrums- og møteplassutvikling

Nærmiljøet danner rammen for hverdagen og livskvaliteten vår. Gode steder å bo og leve legger til rette for inkluderende lokalsamfunn og øker bolysten. Den politiske og administrative ledelsen i hver kommunene kjenner sine lokalsamfunn og sine innbyggere best. I tillegg til den kunnskapen som hver enkelt kommune besitter, ønsker kommunene i Gudbrandsdalen å samarbeide tettere om hvordan vi gjennom inkluderende prosesser kan skape enda mer bærekraftige steder, sentrumsområder og møteplasser.

Som en del av prosjektet Gudbrandsdalen 2030 ønsker kommunene å etablere en felles modell for innbyggerinvolvering i planprosesser. Målet er at modellen skal være et effektivt verktøy for å:

- kartlegge innbyggernes behov
- ta bedre og mer treffsikre valg
- bli utfordret til å tenke nytt
- sikre et kvalitativt og kvantitativt grunnlag for valg som må tas i ulike planprosesser
- lykkes med framtidsrettet steds-, sentrums- og møteplassutvikling gjennom medvirkning.

I løpet av forprosjektet har det kommet flere forslag til områder som kan være aktuelle å arbeide videre med for å utvikle bærekraftige steder, sentrumsområder og møteplasser:

- *Møteplasser.* Sosiale møteplasser skaper levende lokalsamfunn og bidrar til inkludering, integrering, fellesskap, mindre utenforskap og bedre folkehelse, informasjonsutveksling, restitusjon og opplevelser. Vi trenger lavterskelmøteplasser og attraktive, gratis helårstilbud som både tar vare på de innbyggerne vi har – og bidrar til å tiltrekke nye.
- *Skolen som møteplass.* Se på potensialet som ligger i eksisterende og nye områder i tilknytning til skolene våre. Vi må utfordre hverandre på hva som ikke fungerer og utveksle erfaringer om hvordan vi utnytter arealene bedre for å skape levende og inkluderende flerbruksområder i tilknytning til skolene.
- *Mangfoldig boligsammensetning.* Vi trenger et større mangfold av boligtyper som dekker ulike behov. For å rigge oss for demografiutfordringer vi står overfor vil dette være

viktig for at folk skal kunne leve gode liv i kommunen i alle livsfaser, tilpasset alle funksjonsnivåer. Kan kommune i Gudbrandsdalen ta initiativ til en felles boligsatsing eller bolystprogram?

- *Frivillige.* Frivillige spiller en avgjørende rolle i lokalsamfunnet og er i mange sammenhenger selve nøkkelen til sosialisering, aktivitet og gode hverdager i fellesskap. Kommunene vil bevare, rekruttere og nyttiggjøre ildsjelene ved å etablere tettere bånd mellom frivilligheten og kommunen.

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- Etablere en ressursgruppe med deltakelse fra kommunene og ekstern ekspertise som skal jobbe fram en modell for innbyggerinvolvering i planprosesser tilpasset kommunene i Gudbrandsdalen. Ressursgruppen skal også ta stilling til hvilke områder eller delprosjekter som bør prioriteres i arbeidet med utvikling av framtidsrettede steder, sentrumsområder og møteplasser.

6.2 Fleksibel og desentralisert utdanning – «Lærlingeløpet»

Skole og utdanning er helt vesentlig for gode liv og lokalsamfunn i Gudbrandsdalen.

Ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) vil det fram mot 2035 mangle nesten 100 000 fagarbeidere. Samtidig står det hvert år ungdom uten læreplass. Mangel på læreplasser er et hinder for at flere kan få fag- eller svennebrev og fullføre sin videregående opplæring.

Kommunene i Gudbrandsdalen ønsker å øke antall lærlinger i kommunene. Dette krever god kjennskap til selve lærlingordningen og hvordan lærlinger kan bidra i virksomheten.

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- Gjennom prosjektet «Lærlingeløpet» øke antall lærlinger i kommunene. Mindre kommuner kan samarbeide om lærlinger, og større kommuner kan ha som mål å ha flere lærlinger.
- Bygge et lærlingenettverk på tvers av kommunene for å øke kunnskapen om lærlingeordningen. Nettverket skal være en møteplass der personer involvert i lærlingordningen i de ulike kommunene kan lære av hverandre.
- Etablere felles nettverk mellom kommunene. Nettverket skal fungere som en møteplass hvor personer involvert i lærlingordningen på tvers av kommunene kan lære av hverandre.
- I tett dialog med Innlandet fylkeskommune utforske mulighetene for å opprette fleksible utdanningstilbud etter inspirasjon fra prosjektet «skole på byggeplass».

6.3 Kartlegging av utenforskap i Gudbrandsdalen

I *Regional plan for det inkluderende Innlandet* knyttes utenforskapet spesielt til lavinntektsfamilier, sosiale helseforskjeller, høy andel uføre, høy andel unge utenfor utdanning/arbeid og kulturelle minoriteter. Utenforskap handler også om demografiutfordringer og konsekvenser av tynt befolkede distrikter og økende andel eldre.

I Gudbrandsdalen har vi ikke råd til at noen står utenfor samfunnet. Vi trenger alle sammen for å skape de attraktive og framtidsrettede stedene der det er godt å bo og som er fantastiske å besøke.

Utenforskapet i Gudbrandsdalen bør derfor *kartlegges*. Hvilke grupper faller utenom? Hvor mange bor alene? Hva er årsakene til frafall i skolen? Hvor inkluderende er de kulturelle aktivitetene som tilbys i de ulike kommunene? Hvordan tar vi imot nye innbyggere? Og hvordan nyttiggjør vi all den erfaringen og kunnskapen som eldre, men arbeidsføre innbyggere besitter?

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- I tett samarbeid med fylkeskommunen og Statsforvalteren i Innlandet etablere en arbeidsgruppe for å kartlegge utbredelsen av utenforskap i Gudbrandsdalen. Det vil være naturlig å ta utgangspunkt i relevant og tilgjengelig statistikk på området for å få et så godt bilde av situasjonen som mulig. Kartleggingen vil danne grunnlag for utviklingsprosjekter på de områdene der det er størst behov for koordinert innsats på tvers av kommunene.

6.4 Ungdommenes dal

Medvirkning handler om at alle skal ha mulighet til å påvirke egen hverdag. Medvirkning fremmer helse, trivsel og læring. Gudbrandsdalen 2030 sikter inn i framtida. Det er derfor helt avgjørende å få med ungdommens stemmer. Hva skal til for at Gudbrandsdalen skal være ungdommenes dal? Hvordan skal vi bygge lokalsamfunn som er gode å leve i for unge, slik at de også har lyst til å bo her som voksne?

For å finne svarene på disse spørsmålene, må ungdommen involveres og, ikke minst, få anledning til å legge rammene for sin egen medvirkning.

Barn og unge har mulighet til å påvirke egen hverdag gjennom blant annet ungdomsrådene i kommunene, Ungdommens fylkesting Innlandet og Barne- og ungdomspanelet hos Statsforvalteren i Innlandet. For å sikre oss at vi får med oss viktige synspunkter fra de som faktisk skal leve i Gudbrandsdalen i framtida, bør det jobbes for å etablere et *Gudbrandsdalens Ungdomsting*, som for eksempel kan møtes i forbindelse med de ordinære møtene i Gudbrandsdalstinget.

«I møte med barn og unge får dei vaksne perspektiv som dei aldri hadde tenkt over elles. Kvifor er det ikkje da naturleg at barn og unge blir inkludert når dei vaksne utformar planar om korleis ein skal handtere til dømes mobbing, eller andre tema som fyrst og fremst råkar barn og unge?»

– Vårin Dagsgard-Marstein (18) fra Lom da hun holdt innlegg om barn og unges medvirkning i Oslo i januar 2023

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- Etablere Gudbrandsdalens Ungdomsting.
- Inkludere Gudbrandsdalens Ungdomsting i arbeids- og prosjektgrupper som settes i gang i forbindelse med Gudbrandsdalen 2030.

6.5 Klimadugnad

Kommunene i Gudbrandsdalen alene har ikke mulighet til å gjennomføre alle nødvendige tiltak for å redusere klimagassutslippene i tråd med regionale og nasjonale mål, men hvis vi som samfunn samarbeider; da kan vi klare det aller meste. Vi har sterke dugnads- og samvirketradisjonene i regionen, som vi må nyttiggjøre for å få inn flere ideer, perspektiver og muligheter for å skape og utvikle innovative og smarte løsninger.

Bedrifter med store utslipp må naturligvis ta sin del av ansvaret, men de fleste av oss kan bidra med mindre utslippsreduksjoner. Det er summen av alle våre beslutninger i hverdagen, enten det er privat, på jobben eller på skolen, som bidrar til vesentlige utslippsreduksjoner.

Kommunene må gjøre politiske vedtak som viser at vi tar klimatrusselen på alvor, og gjennom dialog, medvirkning og samskaping skaper vi engasjement og aksept for nødvendige endringer. Kommunene trenger innspill fra innbyggerne for å finne gode og effektive klimatiltak.

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- Være en pådriver for å redusere klimagassutslipp og gjennom politiske vedtak legge til rette for at vi alle kan ta gode valg i hverdagen.
- Dele kunnskap og løsninger på tvers av sektorer og kommunegrenser med gode eksempler som inspirerer og motiverer til endring.
- Gjennom dialog med innbyggere og næringsliv komme fram til gode og effektive klimatiltak i den enkelte kommune (f.eks. ved å organisere folkemøter eller gjestebud)
- Gå sammen om å utvikle en form for enhetlig bærekraftsskilting i Gudbrandsdalen, der innbyggerne oppfordres til å gjøre enkle grep for et sunnere og renere lokalsamfunn. Her kan det være snakk om å henge opp skilt utenfor offentlige bygg for å begrense tomgangskjøring eller skilting som oppfordrer til å kildesortere i så stor grad som mulig.

6.6 Den digitale innbygger

Norge har som mål å være ledende i verden innen digitalisering av offentlige tjenester. Her ligger det også muligheter for Gudbrandsdalen i lys av vår demografiske utvikling. Målet er at digitalisering skal bidra til bedre og mer tilgjengelige offentlige tjenester og derigjennom øke verdiskapingen for næringslivet og bidra til en enklere hverdag for innbyggerne våre.

I tillegg til å skape en enklere hverdag, er digitalisering en drivende kraft for å nå bærekraftsmålene.

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- Gjennom prosjektet «Den digitale innbygger» øke innbyggerengasjementet, samhandling, tilgang til helsetjenester og utdanning. Det vil også se på hvordan kommunene ved hjelp av digitalisering kan legge til rette for flere stedsuavhengige arbeidsplasser. Et første steg i prosjektet vil være å kartlegge hvilke offentlige og private aktører som bør involveres for å organisere arbeidet på best mulig måte.

7. Sektorovergripende tiltak

7.1 Samarbeid om klimaregnskap og kommunale planer

Det er store likheter mellom kommunene i Gudbrandsdalen, og det kan være mye å hente på å samarbeide om kommunale planprosesser. Kan kommunene i Gudbrandsdalen for eksempel legge opp til en harmonisering av når kommunale planer rulleres i de ulike kommunene? Dette vil mest sannsynlig være tid- og kostnadsbesparende for kommunene og samtidig kunne bidra til bedre planprosesser og planer. Kan det være noe å hente på å samarbeide om beredskapsplaner og knytte disse opp imot felles utfordringer knyttet til for eksempel fjellredning og flomvarsling? Som nevnt under punkt 6.1 «Bærekraftig steds- sentrums- og møteplassutvikling», kan kommunene også samarbeide om hvordan innbyggerne kan involveres på best mulig måte i kommunale planprosesser.

Det er viktig å forankre denne type samordningsprosesser på øverste administrative nivå i kommunene. Kommunedirektørene vil derfor spille en sentral rolle med tanke på å kartlegge mulighetene for plansamarbeid og koordinere eventuelle initiativ.

Klimaregnskap for Gudbrandsdalen

De 12 kommunene bør gå sammen om å utarbeide klimaregnskap for hele Gudbrandsdalen. Dette vil gi en grundig oversikt over klimagassutslippene i regionen og tjene som nødvendig faktagrunnlag for å kunne sette i gang aktiviteter og prosjekter innenfor flere av satsingsområdene i Gudbrandsdalen 2030.

Klimapartnere Innlandet ønsker å samle de virksomhetene som vil være spydspisser innen grønn omstilling og samfunns- og næringsutvikling. Kommunene i Gudbrandsdalen bør gå foran og delta i nettverket med sikte på å utvikle et felles klimaregnskap for Gudbrandsdalen. På denne måten kan også kommunene inspirere bedrifter i Gudbrandsdalen til å delta i nettverket, noe som vil bidra til å styrke faktagrunnlaget og lette arbeidet med å utvikle klimaregnskapet.

I samråd med Innlandet fylkeskommunen og Statsforvalteren Innlandet, kan kommunene i fellesskap komme fram til best mulig måte å organisere arbeidet på. Dersom det ikke lar seg gjøre å utarbeide et felles klimaregnskap for alle kommunene, vil det være naturlig å samarbeide om å utvikle et rammeverk som kommunene kan benytte, slik at vi kan dele på ressurser, utveksle erfaringer og samtidig sikre at hver enkelt kommunes klimaregnskap er likt utformet.

Dette vil være avgjørende for at klimaregnskapet skal fungere som et effektivt verktøy for å identifisere nødvendige tiltak og måle effekten av disse på sikt.

Kommunene i Gudbrandsdalen kan hente inspirasjon fra det arbeidet som gjøres i Nord-Østerdalen, der seks kommuner har gått sammen for å utvikle sine klimaregnskap i samarbeid med Klimapartnere Innlandet.

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- Samle kommunedirektørene til et møte for å kartlegge mulighetene for samarbeid om planprosesser. Hvilke planer er det mest hensiktsmessig å samarbeide om, og hva skal til for å få til en harmonisering av når kommunale planer skal rulleres i kommunene i Gudbrandsdalen? Her vil det også være naturlig å hente inn eksterne ressurser, som for eksempel KS og Cicero senter for klimaforskning, som nylig har gjennomført en studie om bærekraftig arealbruk i norske kommuner.
- Vurdere hvordan kommunene på best mulig måte kan samarbeide om et klimaregnskap for Gudbrandsdalen.
- Følge opp initiativer som «Nasjonalt kompetansesenter for fjellredning» og «Flomrespons» for å bidra til mer robust beredskap, kompetanseheving og næringsutvikling på et område der regionen har naturgitte konkurransefortrinn.

7.2 Smart og fornybar energi for framtida

Målet med smartnett er at kapasiteten i strømmettet skal utnyttas mye bedre enn i dag gjennom å gjøre energiforsyningen mer effektiv, pålitelig og sikker. Batterier blir stadig viktigere, og smartnett samkjører energien fra nye energikilder opp mot den tradisjonelle kraftproduksjonen.

Tilstrekkelig tilgang på ren energi er en forutsetning for bærekraftig utvikling og grønn omstilling i Gudbrandsdalen. Har vi nok strøm? Hvordan kan vi forsyne hele Gudbrandsdalen med fornybar energi?

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- I samarbeid med energiselskapene få utarbeidet et energikart over Gudbrandsdalen som gir en oversikt over energiforsyning og framtidig energibehov.

7.3 Omdømmebygging – «Gudbrandsdalen i verden»

Kommunene i Gudbrandsdalen ønsker å være med å vise fram Gudbrandsdalen nasjonalt og internasjonalt. Ved å framsnakke hverandre og vise hvor godt det er å leve, bo og arbeide i Gudbrandsdalen, bygger vi et sterkt omdømme og skaper ringvirkninger som attraktivitet, oppmerksomhet, kjennskap og stolthet.

Destinasjonsselskapene spiller en viktig rolle i å markedsføre og fremme reiselivsaktiviteter og opplevelser i en region, men selskapene kan også ha en bredere rolle i å bygge opp regionens omdømme og image. Gjennom markedsføring av regionale attraksjoner og kulturtilbud, samt å promotere bærekraftig turisme og å være en pådriver for næringsutvikling, kan destinasjonsselskapene bidra til å skape et positivt og attraktivt image for regionen. Tydelig profilering og et sterkt omdømme kan igjen føre til flere besøkende og økt investeringsvilje i regionen, og dermed bidra til økonomisk vekst og utvikling.

Kommunene i Gudbrandsdalen vil:

- Ta initiativ til en helhetlig kommunikasjonsstrategi for Gudbrandsdalen og bygge merkevaren Gudbrandsdalen. Reiselivsaktørene og destinasjonsselskapene representerer i dag den viktigste «omdømmebyggeren» i Gudbrandsdalen. Det er derfor naturlig at de involveres i dette arbeidet sammen med resten av næringslivet i regionen.
- Etablere Gudbrandsdalskonferansen som en årlig begivenhet etter modell fra den nylig gjennomførte Lofotkonferansen. Gudbrandsdalskonferansen kan være en videreføring av konferansen «Den smarte, grønne dalen». For at en ambisiøs konferanse som dette skal oppleves som relevant og viktig er det helt avgjørende med god koordinering med arrangørene av andre konferanser i Gudbrandsdalen for å vurdere hensiktsmessig koordinering og samarbeid.
- Vurdere å vise fram arbeidet med bærekraftig utvikling og grønn omstilling under Arendalsuka. Aktuelle temaer kan være «Gudbrandsdalen som en motor for bærekraftig utvikling og grønn omstilling i distrikts-Norge» eller «bærekraftig reiseliv». I tillegg til å profilere Gudbrandsdalen, kan kommunene vurdere å samarbeide med andre regioner (f.eks. Lofoten) om å arrangere relevante debatter. Det er ressurskrevende å gjennomføre arrangementer under Arendalsuka, slik at ambisjonsnivået for eventuelle aktiviteter i 2023 må være realistiske.

Proessen

Gudbrandsdalen 2030 er kommunenes eget prosjekt for grønn omstilling og bærekraftig utvikling, men kommunene ser langt utover egen virksomhet når vi skal ta Gudbrandsdalen inn i en bærekraftig framtid.

Gjennom forprosjektet har vi lagt opp til en arbeidsmetode for å sikre medvirkning, involvering og ansvarliggjøring for å sikre at arbeidet med tiltakene i handlingsplanen følges opp i de enkelte kommunene.

At så mange ressurspersoner i kommunene allerede har bidratt med kunnskap og innspill, har lagt et solid grunnlag for samarbeidet framover. Det samme gjelder for aktører innen landbruket, reiselivet og næringslivet ellers.

Oppsummering av aktiviteter i forprosjektet til Gudbrandsdalen 2030:

- Intervjuundersøkelse med kommunedirektører, landbrukssjefer, næringsjefer og andre sentrale personer i de 12 kommunene
- Spørreundersøkelse rettet mot næringsaktører i Gudbrandsdalen
- Samtaler med ressurspersoner, samarbeidspartnere og koordinering opp imot andre relevante, pågående prosjekter i Gudbrandsdalen, som Krafttak for grønn vekst, Masterplan for reiselivet og Rekreasjonsklynga
- Gjennomgang av offentlige dokumenter
- Analyse av relevant statistikk fra Miljødirektoratet, Statistisk Sentralbyrå og Innlandsstatistikk
- Utarbeidelse av nåsituasjonsanalyse for grønn omstilling i Gudbrandsdalen
- Studietur med Gudbrandsdalstinget til Kongsvinger-regionen for å få inspirasjon til arbeidet med grønn omstilling
- Gjennomført to arbeidsverksteder med deltakelse fra politikere og administrasjon på kommune- og fylkesnivå, Statsforvalteren i Innlandet, næringslivet i regionen og relevante organisasjoner
- Deltakelse på seminarer og debatter, presentert prosjektet på relevante møteplasser for grønn omstilling

Gjennom forprosjektet og i arbeidet med handlingsplanen, har det vært avgjørende å se til flere planer og strategier på fylkeskommunalt nivå. Dette gjelder særlig gjeldende planer på områder som er relevante for satsingsområdene i prosjektet, som regional plan for klima, energi og miljø; regional plan for det inkluderende Innlandet; regional plan for samfunnssikkerhet; regional plan for samferdsel (tidligere Oppland fylkeskommune); og «Tett på 2030» – regional utvikling i distriktsfylket Innlandet; og Innlandsporteføljen.

Flere steder i handlingsplanen understrekes viktigheten av god koordinering opp mot særlig tiltaksdelene i disse planene. Det er viktig i fortsettelsen å nyttiggjøre det grundige arbeidet som er gjort i arbeidet med de regionale planene. Det anbefales derfor at relevante personer i fylkeskommunen involveres når foreslåtte aktiviteter i denne handlingsplanen skal konkretiseres og settes ut i livet.

Vegen videre

Denne handlingsplanen for grønn omstilling og bærekraftig utvikling avslutter forprosjektet i Gudbrandsdalen 2030 og utgjør første fase i det som tar sikte på å være et langsiktig samarbeidsprosjekt i hele regionen. Handlingsplanen vil danne grunnlag for videre arbeid med konkrete utviklingsprosjekter.

I forbindelse med tiltakene som er foreslått i denne planen, vil det i flere tilfeller være behov for egne prosjekt- og sekretariatsfunksjoner. Mange av tiltakene vil også forutsette ekstern finansiering for at de skal være mulige å gjennomføre.

Handlingsplanen prioriterer ikke enkelte satsingsområder eller tiltak framfor andre, men for å sikre at vi kommer raskt i gang, er det naturlig å starte med områder det er stor enighet om og som vil ha stor effekt for det videre arbeidet. Følgende tiltak kan settes i gang våren 2023:

- Klimaregnskap
- Felles landbruksplan for Gudbrandsdalen
- Grønn mobilitetsplan
- Regional strategi for grønne anskaffelser

Sammen med «Avtalen om en bærekraftig dal» viser handlingsplanen at kommunene i Gudbrandsdalen tar bærekraft på alvor og at de ønsker å samarbeide for å oppnå felles mål. For å sette handlingsplanen og de enkelte utviklingsprosjektene ut i live, er det helt avgjørende med fortsatt engasjement fra kommunene. Kommunene må være villige til å bidra med de

økonomiske og personellmessige ressursene som skal til for å lykkes med grønn omstilling og bærekraftig utvikling i Gudbrandsdalen.

